Szakonyi Károly

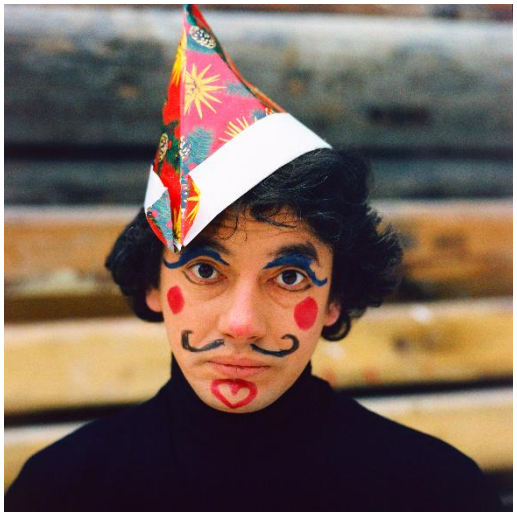
Keleti Éva gyűjteményes kiállítása

megnyitóbeszéd

Hölgyeim és Uraim, ne tévessze meg Önöket a helyszín, nem a Műcsarnokban vagyunk, hanem színházban. Mégpedig Keleti Éva színházában. Még akkor is, ha nem csak színészek vesznek körül bennünket, mert a fotóművész az élet színházát varázsolja elénk ebben a négy teremben. Az első háromban Keleti Éva riporteri múltját mutatja be, az MTI-nél töltött időszak alatt készült fényképeket, és itt szerepelnek a régi sztárfotói, a táncelőadásokról készült képei. Talán kevesen tudják, hogy balerina szeretett volna lenni, s noha Nádasdi mesternél tanult is egy darabig, adottságai mégsem találtattak alkalmasnak a táncra, de meglelt fotográfusi hivatásában tovább élt szerelme a balett iránt, lelkesen fényképezte az Opera meg a két híres vidéki balett, a pécsi meg a győri együttesét, egyik legcsodálatosabb képe az EXTÁZIS, a bravúrosan elkapott pillanat a hófehér ruhás, lebegő, szinte pillangóként felröppeni készülő balerináról.

Törőcsik Mari színész egy kalapbolt előtt, 1970

Tímár Béla színész, 1987

Keleti Éva a fotózás olyan mestereitől tanult, mint *Vadas Ernő* vagy *Langer Klára,* akkor, amikor a fényképezés nagy szakmai, technikai tudást követelt, talán nem volt hiába az a néhány szemeszter az ELTE kémia-fizika szakán, de mindennél többet jelentett az a művészi érzék, ami nélkül nem jöhetett volna létre az a csodálatos életmű, amit évtizedek alatt létrehozott, s aminek bemutatására

Béres Ilona, Halász Judit és Torday Teri, 2019

most a Műcsarnok felkérte. De nem csak a múlt képeit láthatjuk, a negyedik teremben ötvenhét vadonatúj portrét mutat be, ezeket március óta készítette többek között olyan művészekről, akik a múltbeli képeken is szerepelnek. Töröcsik Mari, Béres Ilona, Mácsai Pál, Gálffi László és mások mellett a fiatalabb generációi is képviselve van, mint például Tenki Réka Vagy Csányi Sándor, és olyan, akiket régen is ismert, de csak most kerültek lencsevégre, mint Maurer Dóra, Pongor Ildikó, őt a lányával, László Lili színésznővel láthatjuk – egyszóval Keleti Éva megpróbálta egybekapcsolni a múltat a jelennel.

Mácsai Pál színész-rendező, 2019

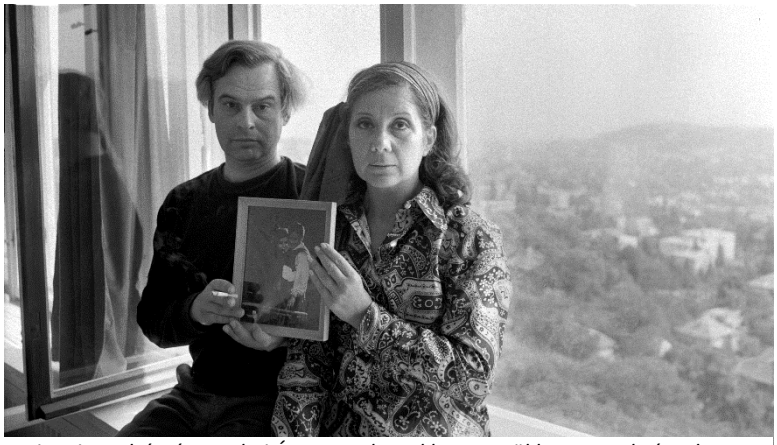
Emlékszem azokra az izgalmas délelőttökre, amikor a színházi próbáinkon, a premier előtti napokban megjelentek a fotósok, Kattogtak a gépek, villantak a vakuk, Keleti Éva mindig ott volt. Türelmesen kereste a témát, a megfelelő, jellemző pillanatot, élesítette az objektívet, figyelte a fényt, mert akkor még nem úgy volt, hogy csak meg kell nyomni a gombot, és az automatizmus mindent elintéz. Nem is volt kedvére, amikor behozták a digitális fotózást, úgy vélte a gondtalanság felületessé tehet, márpedig ehhez a munkához az a türelem kell, amit ő ellesett a nagyoktól. Keleti Éva a hatvanas években lett a színházi élet képi krónikása. Azokból az időkből való fotói felbecsülhetetlen értékűek, őrzik a magyar színjátszás óriásait, akiket a legjobb szerepeikben, vagy a magánéletükben örökített meg a maradandóságnak. Láthatnánk-e magunk előtt az élet nyűgétől roskatag

Kézdy György színész, 1990-es évek

Tímár József színművész a Nemzeti Színházban, 1959

vállú, otromba bőröndjeit cipelő, fáradt ügynököt, ha Keleti Éva nem kattintja rá a kameráját Timár Józsefre, a nagyszerű színészre, annak utolsó szerepében? Ez a pillanat egyébként meghatározó volt Keleti Éva számára. Mert nem csak a kép sikerült remekbe, de benne is akkor támadt az a jóleső érzés, hogy foglalkozása jóval több megélhetésnél, hiszen csodás lehetőségek rejlenek a munkájában. (Egyébként az ő fotója alapján készült az új Nemzeti Színház bevezető útjára Timár József szobra.) Alig akad jelentős színész, aki ne került volna kamerája elé. Micsoda életpillanat a Gobbi Hildáról készült kép, amint Dunabogdányban kiszáll a kis Fiat 65o-eséből, előtte a földön ott a Nemzetiből kimentett dokumentum paksaméta, és éppen rágyújt egy cigarettára! Vagy ott van Ruttkai Éva és Latinovits Zoltán, ahogy lakásuk ablakpárkányára ülve kicsit megpihentek,

Latinovits Zoltán és Ruttkai Éva az otthonukban. Kezükben a nyolc évvel korábban róluk készített kép Shakespeare Rómeó és Júliájából, *1971*

Domján Edit színész, 1964

olyan, mint egy Bernáth Aurél festmény. A fotók nem csak művészi szemléletről, de biztos szakmai tudásról is árulkodnak, ám legfőbben a szeretetről. Keleti Éva szerette és szereti a modelljeit, tiszteletben tarja a szokásaikat, kívánságaikat, hogy nem mondjam, raplijaikat. De ehhez alázat kell. Engedni a kívánságoknak, de olyan empátiával, amivel mégis elérheti azt, amit tökéletesnek gondol.

Szokta emlegetni Básti Lajost, a köztudottan nem könnyű embert. Még a pálya elején került szembe vele. Nem engedte magát alulról fotografálni, csak

Juhász Ferenc és Nagy László, 1966

felülről. Mert volt egy forradás az orrán, és nem szerette volna, ha látszik. De Keleti Éva elérte, hogy mind a kétféle módon fényképezhesse, és kézhez kapva a kész fotókat, Básti belátta, hogy nem volt igaza. Empátia és pszichológiai érzék – Keleti Éva rendelkezik ezekkel a jó tulajdonságokkal. Ettől olyan jók a portréi is. A jó fotós az igazságot keresi. Az igazság nem csak szavak révén derülhet ki, az igazság ott van a személyiségben, az arcban, a gesztusokban. Ezt kell megtalálni, és Keleti Éva ezt kereste mindig a felvételeivel, a színész, a modell belső világát, igazságát, ennek kellett látszania a képeken. Mert – ahogy ő mondja – nem az esztétikai szépség az első, hanem az emberi érték. Alaposabban lehetett ezt a hagyományos technikával elérni, de nem lehetetlen a digitálissal sem. Keleti Éva hatvanévesen abbahagyta az aktív munkát, férje hosszas betegsége idején mellette volt, de munkált benne a fotós, ezért aztán mobiltelefonjával készített képeket otthonában.

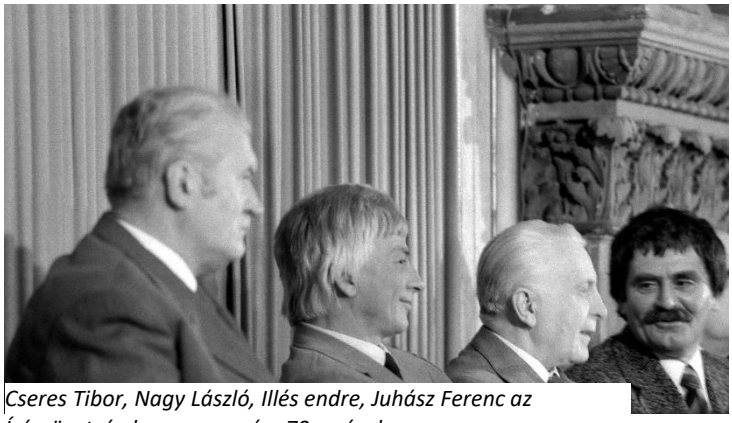

Illyés Gyula és Németh László, 1971

Örkény István otthonában,

Valójában három-négy évvel ezelőtt kezdett ismét fotografálni.

Ezen a kiállításon olyan képek is láthatók, amiket még soha nem publikált, többek között az Írószövetség nevezetes 1985-ös kongresszusáról. Ezek már történelmi dokumentumok. De történelem az a kép is, amit 1953ban készített az akkor született négyes ikrekről. Az állam

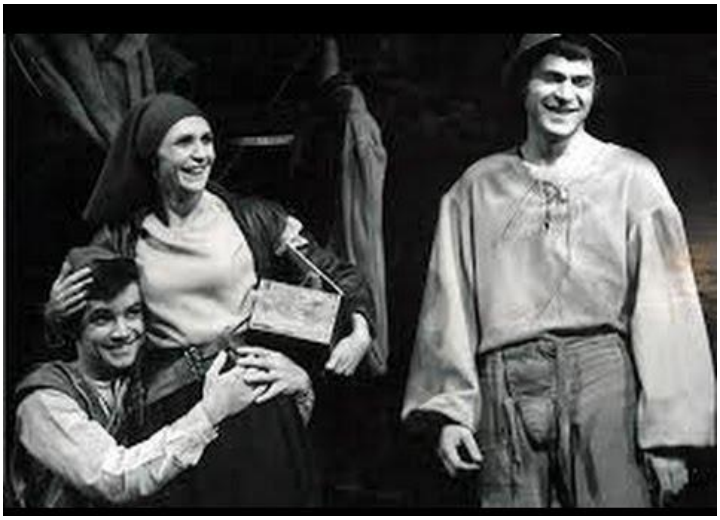

Vas István író-költő és felesége Szántó Piroska festő-író, 80-as évek

Cseres Tibor, Nagy László, Illés endre, Juhász Ferenc az Írószövetség kongresszusán, 70-es évek

elvette őket a szüleiktől, mondván, hogy szegények és nem tudják felnevelni őket. A fóti gyermek-városba kerültek, Keleti Éva ott volt, amikor háromévesen először találkoztak a szüleikkel. Itt van ez a kép is.

Keleti Éva Érdemes és Kiváló Művész, Balázs Béla-díjas és Kossuth-díjas, de legfőbb kitüntetése művészeti életünk és a kollégák megbecsülése. Végigélte a fényképezés átalakulását a digitalizáció térnyeréséig. Ő maga is elfogadta ezt a változást, de ismeri esztétikai hátrányait. Különbséget tesz a kimerevített pillanat és az igazi fotografált kép között. Aki maradandót akar alkotni, filmre dolgozik, mondja. Ez a kiállítás a maradandóság bizonyítéka. Fogadják szíves érdeklődéssel.

B. Brecht: Kurázsi mama, Psota Irén, Kalocsai Miklós, Papp János, 1973

Keleti Évának gratulálok, a kiállítást megnyitom.

Élet/kép *Keleti Éva retrospektív kiállítása*
a kiállítás kurátora: Szarka Klára
Budapest, Műcsarnok, 2019. december 11 – 2020. február 2.

Keleti Éva: Élet/képek (szerkesztette: Szarka Klára,
előszó: Szegő György)
Hamu és Gyémánt, 2019.